

Spis treści

Podziękowania	9
Wstęp	11
Dlaczego to jest ważne	12
Ślady debaty	22
Pytania badawcze i inspiracje teoretyczne	25
Kluczowe terminy	27
Rozwój, postęp, wzrost, modernizacja – zacofanie, zależność, opóźnienie	27
Europa Wschodnia	28
Rozdział 1. W oczach innych. Światowa socjologia historyczna i jej wizja Europy Wschodniej	29
Pokoleniowe, polityczne i teoretyczne korzenie socjologii historycznej	29
Odrębność socjologii historycznej	38
Potęga Zachodu a Europa Wschodnia	44
Pierwsza peryferia światowego systemu kapitalistycznego (Immanuel Wallerstein)	45
Najtrwalsza peryferia europejska (Iván Berend, György Ránki)	51
Europejska peryferia wtórnego poddaństwa i penetracji kapitalizmu (Fernand Braudel)	56
Obszar normalnego nierozwoju (Robert Brenner)	64
Mieszanka prymitywizmu i imitacji Zachodu (Perry Anderson)	67
Trzecia Europa między Wschodem a Zachodem (Jenő Szűcs)	72
Europa Wschodnia a Zachodnia: między peryferyjnością a imitacją	76
Rozdział 2. Główni uczestnicy debaty. Socjologizujący historycy w powojennej Polsce	83
Wielkie interpretacje – interdyscyplinarne podejście – porównawcza perspektywa – teoretyczne nowatorstwo	85
Wielka interpretacja – globalna perspektywa (Marian Małowist)	85
Interdyscyplinarne podejście – teoretyczne nowatorstwo (Witold Kula)	90
Porównawcza perspektywa – interdyscyplinarne podejście (Andrzej Wyczański)	96
Teoretyczne nowatorstwo – wielka interpretacja (Jerzy Topolski)	102
Marksizm – metodologia, wybory intelektualne, postawy polityczne	106

Rozdział 3. Europa Wschodnia wśród innych regionów. Historyczna geografia rozwoju	125
Europa Wschodnia i jej frazeologiczni konkurenci	127
Europa słowiańska	131
<i>Mitteleuropa</i>	134
Europa Środkowa	134
Europa Środkowo-Wschodnia	141
Wschód Europy jednostronnego rozwoju (Marian Małowist)	146
Od strefy bałtyckiej przez Afrykę Zachodnią do Wschodu Europy	146
Od stref intensywnego rozwoju późnego średniowiecza do Wschodu Europy XVI wieku	152
Polonocentryczna Europa Wschodnia (Witold Kula)	158
Królestwo Polskie – Polska – Europa Wschodnia	160
Europa Wschodnia a inne regiony: Ameryka Łacińska i Europa Zachodnia	164
Od Europy pańszczyzny na wschód od Łaby do Europy Środkowej Jagiellonów i katolicyzmu (Jerzy Topolski)	168
Na wschód od Łaby	169
Od Europy Wschodniej do Europy Środkowej	172
Od antyregionalizmu do Europy Środkowej (Andrzej Wyczański)	177
Polska XVI wieku – średnim (choć nie środkowym) krajem Europy	177
Polska w Europie Środkowej	181
 Rozdział 4. Socjologia rozwoju i zmiany społecznej a badania historyczne. Modele zacofania	185
Teorie rozwoju społeczeństw niezachodnich a zmiany w powojennym świecie	186
Teorie modernizacji, konwergencji i formacji społeczno-gospodarczych	189
Teorie zależności i systemu światowego	192
Nowa teoria modernizacji	200
Model rozwoju kolonialnego (Marian Małowist)	203
Model doganiania Europy (Andrzej Wyczański)	213
Model niefortunnego splotu historycznych okoliczności (Jerzy Topolski)	223
Model rozwoju hybrydalnego (Witold Kula)	238
Feudalizm zhybrydowany	241
Od hybrydalnego kapitalizmu do hybrydalnego socjalizmu	247
Europa Wschodnia a Zachodnia: między doganianiem a zależnością	261

Rozdział 5. Rentierzy i ofiary zacofania oraz pionierzy postępu.

Wizerunki społeczeństwa polskiego 267

Pan, chłop i zagraniczny przybysz? Debata folwarczna i interpretacje uwarstwienia społecznego po przełomie nowożytnym 270

Folwark – agencja zacofania czy instytucja korporacyjna? 271

„Czy chłopu było źle?” 276

Szlachta – konsumenci luksusowi czy protoprzedsiębiorcy? 282

Miasta – kwitły czy upadały? 290

Zagraniczni przybysze – agenci gospodarczej kolonizacji czy innowatorzy? 296

W poszukiwaniu śladów nowoczesnej transformacji. Trwałość i zmiana społeczna w badaniach nad społeczeństwem XIX wieku 301

Amalgamacja czy rozwarstwienie stanów? 303

Hegemon przekształceń – burżuazja, inteligencja, ziemianie-przedsiębiorcy? 318

Zakończenie 327

Jednak Europa Wschodnia i Europa pańszczyzny 328

Europa Wschodnia 328

Europa pańszczyzny 330

Rozwój hybrydalny w perspektywie globalnej i krytyczny pesymizm 331

Struktury społeczne a rozwój gospodarczy 334

Historyczny kanon dla socjologów? 334

Państwo i ideologia 335

Religia 335

Etniczny podział pracy 337

Interesy i zrównoważony rozwój 338

Bibliografia 341

Indeks osób 375

Indeks rzeczowy 379